

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՐԱԿԵՆՏՐ

**ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ.
21-րդ դարի մարտահրավերներ
և հնարավորություններ**

**DEVELOPMENT OF ECONOMY AND SOCIETY:
Challenges and Opportunities of 21st Century**

**РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ И ОБЩЕСТВА:
ВЫЗОВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ 21-ого века**

ՀՊՏՀ 27-ՐԴ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

2017 թ., նոյեմբերի 22-24

Երևան 2018

ՀՏԴ 330:06
ԳՄԴ 65
S 778

Հրատարակվում է
ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ

Խմբագրական խորհրդի նախագահ՝

ԿՈՐՅՈՒՆ ԱԹՈՅԱՆ

ՀՊՏՀ ռեկտոր, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր

Խմբագրական խորհուրդ՝

- ԴԻԱՆԱ ԳԱԼՈՅԱՆ** - ՀՊՏՀ միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի վարիչ, Կ.գ.դ., դոցենտ
ՍՈՒՐԵՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ - ՀՊՏՀ բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչ, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր
ԱՇՈՏ ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆ - ՀՊՏՀ հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետի դեկան, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր
ԽՈՐԵՆ ՄԻՒԹԱՐՅԱՆ - ՀՊՏՀ գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ, Կ.գ.թ., դոցենտ
ԱՇՈՏ ՍԱԼԼԱԶԱՐՅԱՆ - ՀՊՏՀ ֆինանսների ամբիոնի վարիչ, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր
ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ - ՀՊՏՀ տնտես. ինֆորմ. և տեղեկ. համակ. ամբիոնի վարիչ, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր
ՅՈՒՐԻ ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ - ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ ակադ., Կ.գ.դ., պրոֆեսոր
ԳԱԳԻԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ - ՀՊՏՀ պրոռեկտոր, Կ.գ.դ., պրոֆեսոր

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ. 21-րդ դարի մարտահրավերներ և
S 778 հնարավորություններ: ՀՊՏՀ 27-րդ գիտաժողովի նյութեր / ՀՊՏՀ: - Եր.: Տնտեսագետ,
2018, 780 էջ:

ՀՏԴ 330:06
ԳՄԴ 65

ISBN 978-9939-61-177-8

© «Տնտեսագետ» հրատարակչություն, 2018 թ.

ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔ

Գիտաժողովի հարգելի՛ մասնակիցներ,

շնորհավորում եմ բոլորիս Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի 27-րդ գիտաժողովի բացման առթիվ և ցանկանում եմ շնորհակալություն հայտնել գիտաժողովի բոլոր մասնակիցներին, ովքեր հեղափոխություն են ցուցաբերել տնտեսության և հասարակության զարգացմանն առնչվող հրապարակապ հարցերի նկատմամբ:

Մեր համալսարանի տարեկան գիտաժողովները գեղեցիկ ավանդույթ են դարձել, բայց ես ուրախությամբ եմ նշում, որ դրանց կողքին այսօր առկա են մեր համալսարանի գիտական գործունեությունն արտացոլող այլ ձևաչափեր նույնպես: Հպարտությամբ եմ նշում, որ հեղափոխական համալսարան դառնալու և մեր պետության տնտեսական կյանքին մասնագիտական մասնակցություն ունենալու իմ տեսլականը կամաց-կամաց կյանքի է կոչվում: Համալսարանի «Ամբերդ» հեղափոխական կենտրոնի գործունեությունն այսօր տալիս է նշանակալի արդյունքներ. այսօրեղ ոչ միայն իրականացվում են հանրապետության տնտեսական արդիական հիմնախնդիրների վերաբերյալ հեղափոխություններ, այլև կենտրոնի աշխատակիցները բուհի դասախոսական կազմի ներկայացուցիչների հետ, որպես փորձագետներ, հանդես են գալիս համապետական քննարկումներում:

Մինչ տարեկան գիտաժողովի կազմակերպումը գիտական սեմինարների ձևաչափերով հանդես եկան մեր ամբիոնները՝ շնորհանդեսներով ներկայացնելով իրենց ուսումնասիրության առանցքում առկա թեմաները: Այս ուսումնական տարվանից տրվեց գիտաուսումնական լաբորատորիաների մեկնարկը, ինչը գիտական դրամաշնորհներ, գիտաուսումնական խմբեր և գիտահեղափոխական կյանքի աշխուժացմանը միտված այլ ձևաչափեր ներդնելու մեր մոտեցումների հրաշալի շարունակությունն է:

Համալսարանի տարեկան գիտաժողովը ես հատկապես կարևորում եմ ակնկալիքով, որ այն պետք է վեր հանի մեր հավաքական գիտական ներուժը, ցույց տա համալսարանում գիտական կյանքի որակական փոփոխությունը և դառնա հեղափոխ գործունեության յուրօրինակ ուղենիշ: Այս գիտաժողովի հիմքում տնտեսության և հասարակության զարգացման հարցերն են, որոնք ի ցույց են դնում մեր դարաշրջանի մարտահրավերներն ու հնարավորությունները: Իսկապես, սրանք այնքան փոխկապակցված և կարևոր հարցեր են, որոնք չպետք է անտարբեր թողնեն տնտեսագետներին, չէ՞ որ չի կարող լինել հասարակական զարգացման որևէ մակարդակ՝ առանց կենսունակ տնտեսության:

Հուսով եմ, որ գիտաժողովը՝ իր բաժանմունքներով և կլոր սեղաններով, հնարավորություն կտա մասնագետներին ներկայացնելու իրենց մոտեցումները, բացահայտելու գիտաժողովի խորագրում արտացոլված թեման՝ իր բոլոր շերտերով և նրբություններով: Այնպես որ, արգասաբեր և աշխույժ աշխատանք եմ մտադրում Ձեզ:

Շնորհակալ եմ ուշադրության համար:

ԿՈՐՅՈՒՆ ԱԹՅԱՆ
ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հիմնաբառեր. կառավարչական հաշվառման կազմակերպում, target costing, normal costing, ծախսերի հաշվառում, արտադրական հաշվառում, համեմատական վերլուծություն

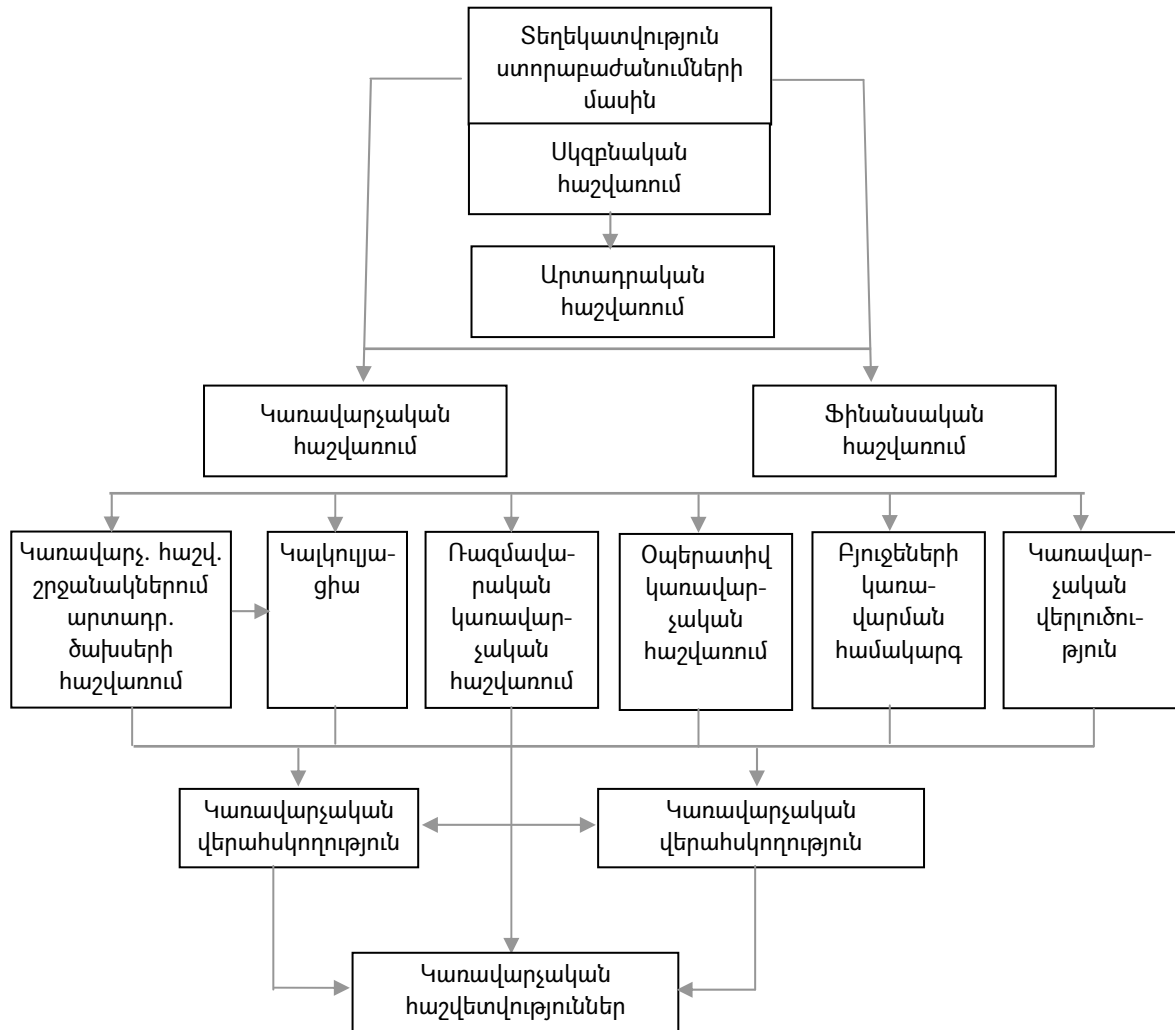
Հողվածում ներկայացվել է կառավարչական հաշվառման կառուցվածքը, բացահայտվել են LCC և Kaizen Costing մեթոդների դերը և նշանակությունը: Իրականացվել է Normal Costing և Standard Costing մեթոդների համեմատական վերլուծություն: Տրվել է կառավարչական հաշվառման օբյեկտների հեղինակային մեկնաբանություն: Կատարվել է ծախսերի ավանդական և LCC մեթոդով հաշվառման համեմատական վերլուծություն:

Կառավարչական հաշվառումը ներկայացվում է որպես կազմակերպության և դրա առանձին ենթահամակարգերի օպերատիվ և ռազմավարական կառավարման նպատակներով ֆինանսական և ոչ ֆինանսական տեղեկատվության հավաքագրման և ընդհանրացման համակարգ: Կառավարչական հաշվառման կառուցվածքը ներկայացված է գծապատկեր 1-ում:

Սկզբնական հաշվառումը կառավարչական, ֆինանսական և հարկային հաշվառման վարման նպատակներով սկզբնական տեղեկատվության հավաքագրման, չափման, գրանցման, կուտակման և պահպանման գործընթաց է: Ստորաբաժանումները ստացված տեղեկատվությունը օգտագործվում է ֆինանսական հաշվառման համակարգի կողմից (օրինակ, աշխատանքի և աշխատավարձի բաժինը ֆինանսական հաշվապահություն է ներկայացնում աշխատավարձի հաշվարկման համար անհրաժեշտ տեղեկատվություն) և կառավարչական հաշվառման համակարգի կողմից (օրինակ՝ ծախսերի, շահույթի կամ վնասի բյուջեների, կանխատեսվող հաշվեկշռի պատրաստման համար նյութատեխնիկական մատակարարման, մարքեթինգի և այլ բաժիններ տեղեկատվություն են տրամադրում հումքի պլանային առաքումների, իրացվող արտադրանքի նախատեսվող ծավալների և հատույթի մասին):

Արտադրական հաշվառումն արտադրական ծախսերի գրանցման և խմբավորման մեթոդների և ուղիների ամբողջություն է՝ դրանց ընդհանուր մեծության որոշման նպատակով: Արտադրական հաշվառման համակարգում ձևավորվող տեղեկատվության մեծ մասը կարելի է վերագրել կառավարչական հաշվառմանը, օրինակ՝ կալկուլյացիան, օպերատիվ հաշվառումը, ռազմավարական կառավարչական հաշվառումը, բյուջետավորումը, կառավարչական վերլուծությունը, կառավարչական վերահսկողությունը և վերլուծական կառավարչական հաշվառումը: Ֆինանսական հաշվառումը ևս օգտագործում է արտադ-

րական հաշվառման տվյալները, սակայն համեմատաբար քիչ ծավալներով: Ֆինանսական հաշվառման շրջանակներում ծախսերի մասին տեղեկատվության հավաքագրման և ընդհանրացման կազմակերպումը արտաքին օգտագործման ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման նպատակով է:

Գծապատկեր 1. Կառավարչական հաշվառման կառուցվածքը

Առավել մանրամասն դիտարկենք կառավարչական հաշվառման համակարգի տարրերը: Կառավարչական հաշվառման շրջանակում արտադրական ծախսերի հաշվառումը (գծ. 1) ներառում է ծախսերի սեգմենտային հաշվառումը (ծախսերի հաշվառումն ըստ պատասխանատվության կենտրոնների՝ ըստ գործընթացների, մակարդակների, ծախսերի ձևավորման վայրի, գործունեության գործառույթների կամ տեսակների), ծախսերի հաշվառումն ըստ արտադրության գործոնների, նորմատիվային և (կամ) նորմալ

ծախսերի հաշվառումն, անավարտ արտադրանքի հաշվառումը և այլն: Կալկուլյացիան արտադրանքի ինքնարժեքի որոշման մեթոդների ամբողջություն է: Կալկուլյացիոն հաշվառման տարրերն են՝ ուղղակի ծախսումներով ինքնարժեքի հաշվարկը, փոփոխուն ծախսումներով ինքնարժեքի հաշվարկը, ըստ գործունեության տեսակների ինքնարժեքի հաշվարկը, ուղեկցող արտադրանքների, «Ճիշտ ժամանակին» համակարգում «JIT- just in time» ինքնարժեքի հաշվարկը և այլն:

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ մինչև 1950-ականները ԱՄՆ-ում և շատ եվրոպական երկրներում արտադրանքի ինքնարժեքի կալկուլացման համակարգում ձևավորվող տեղեկատվությունը հաշվապահ-վերլուծաբանների կողմից առանձին ուշադրության չէր արժանանում: Միաժամանակ, 1960 թ. ԱՄՆ-ում իրականացված հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ կազմակերպությունների միայն 22%-ն է ներքին հաշվետվություններ պատրաստելիս օգտագործում, Direct Costing (ուղղակի ծախսումներով հաշվառում) և Variable Costing (փոփոխուն ծախսումներով հաշվառում) մեթոդների տարրերը: Այսպիսով՝ Direct Costing և Variable Costing մեթոդների կիրառումը համատարած չէր, սակայն ոչ լրիվ ծախսերով ինքնարժեքի հաշվառման գաղափարը ճանաչված էր: Այդ ընթացքում կազմակերպությունների մեծ մասը գործնականում օգտագործում էր լրիվ ծախսերով ինքնարժեքի հաշվառման մեթոդները (Absorbtion Costing): Այդ համակարգի երեք տարբերակները իրենց արտացոլումն են ստացել կառավարչական հաշվառման կազմակերպման ժամանակակից մոտեցումներում:

Առաջին տարբերակը փաստացի ծախսերի հաշվառումն է (actual costing): Այս մոտեցմամբ նյութական, աշխատանքային և վերադիր ծախսերը գնահատվում են ռեսուրսների ձեռքբերման և օգտագործման փաստացի գներով: Դիտարկենք օրինակներ.

Օրինակ 1.

փաստացի նյութական ծախսումները մեկ ամսում՝ 18000 դր. միավոր,
փաստացի աշխատանքային ծախսումները մեկ ամսում՝ 15000 դր. միավոր,
փաստացի վերադիր ծախսերը մեկ ամսում՝ 12000 դր. միավոր,
ընդամենը ծախսերը՝ 45000 դր. միավոր (18000+15000+12000):

Երկրորդ տարբերակը նորմալ ծախսերի հաշվառումն է (normal costing). այս մոտեցմամբ նյութական, աշխատանքային ծախսումները գնահատվում են փաստացի գներով, իսկ վերադիր ծախսերը՝ նախատեսված գներով (օգտագործելով ծախսերի որոշման պլանային ցուցանիշները):

Օրինակ 2.

փաստացի նյութական ծախսումները մեկ ամսում՝ 18000 դր. միավոր,
փաստացի աշխատանքային ծախսումները մեկ ամսում՝ 15000 դր. միավոր:

Նախատեսված վերադիր ծախսերի հաշվարկման համար անհրաժեշտ տեղեկատվություն մեկ ամսվա համար.

տարեկան նախատեսված վերադիր ծախսեր՝ 150000,
գործունեության նախատեսված տարեկան ծավալներ՝ 20000 նորմա/ժամ,

հաշվետու ժամանակահատվածում (ամիս) գործունեության փաստացի ծավալներ՝ 1500 նորմա/ժամ:

Նախատեսված վերադիր ծախսերը հաշվարկվում են հետևյալ կերպ. նախ՝ որոշվում է վերադիր ծախսերի նախատեսված մակարդակը, որը 7.5 դր. միավոր է 1 նորմա-ժամի համար (150000 դր. միավոր: 20000 նորմա/ժամ), այնուհետև հաշվետու ամսում նախատեսված վերադիր ծախսերը՝ 11250 դր. միավոր (7.5 դր. միավոր x 1500 նորմա/ժամ): Ընդամենը ծախսերը = 44250 դր. միավոր (18000 + 15000 + 11250):

Փաստացի վերադիր ծախսերի տարանջատումը նախատեսված մեծություններից (հաշվարկված գործունեության փաստացի արդյունքներով) կատարվում է ամսական կտրվածքով և հետագայում հիմնականում հանգեցնում է կազմակերպության ֆինանսական արդյունքների փոքրացմանը:

Աղյուսակ 1

Նորմատիվային ծախսերի հաշվարկը «standard costing» մեթոդի կիրառմամբ

Ծախսեր	Հաշվարկային դրույքաչափ	Օգտագործվող ռեսուրսների ծավալ	Գործունեության ծավալ	Նորմատիվային ծախսերի հաշվարկ
Նյութական ծախսումներ	Նյութական մեկ միավորի նորմատիվային արժեքը՝ 1 մ կտոր՝ 115 դր. միավոր	Արտադրանքի 1 միավորին բաժին ընկնող նյութերի նախատեսված ծավալը՝ 0.5 մ	Արտադրության փաստացի ծավալը՝ 300	17250 դր. միավ.
Աշխատանքային ծախսումներ	Մեկ աշխատանքային ժամի նորմատիվային արժեքը՝ 10 դր. միավոր	Արտադրանքի 1 միավորի արտադրության նախատեսված ժամանակը՝ 5.2 ժ	Արտադրության փաստացի ծավալը՝ 300	15600 դր. միավ.
Վերադիր ծախսեր	Վերադիր ծախսերի հաշվարկային նախատեսված դրույքաչափ	Արտադրանքի 1 միավորի արտադրության նախատեսված ժամանակը՝ 5.2 ժ	արտադրության փաստացի ծավալը՝ 300	11700 դր. միավ.
Ընդամենը	x	x	x	44550 դր. միավ.

Երրորդ տարբերակը նորմատիվային ծախսերի հաշվառումն է (Standard Costing): Այս մոտեցմամբ նյութական, աշխատանքային ծախսերը հաշվառվում են նորմատիվային արժեքով, վերադիր ծախսերը՝ նախատեսված գներով:

Օրինակ 3. անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ներկայացված է աղյուսակ 1-ի 2-4-րդ տողերում, իսկ հաշվարկի արդյունքները՝ 5-րդ տողում:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել Standard Costing և Normal Costing համակարգերի տարբերությունները: Առաջին հերթին, դրանք ստանդարտ (նորմատիվային) ծախսերի առկայության մեջ են, որոնք բացակայում են Normal Costing համակարգում: Երկրորդ՝ երկու տարբերակներում պլանային վերադիր ծախսերը հաշվարկվում են տարբեր կերպ: Normal Costing համակարգում հաշվարկի ժամանակ օգտագործվում է աշխատակազմի,

մեքենասարքավորումների փաստացի աշխատաժամանակը՝ արտահայտված մարդ/ժամերով, մեքենա/ժամերով (օրինակի տվյալներով՝ 1500 նորմա-ժամ), իսկ Standard Costing համակարգում օգտագործվում է պլանային կամ նորմատիվային ժամանակը (օրինակի տվյալներով՝ 1560 նորմա-ժամ (5.2 նորմա-ժամx300)):

Ռազմավարական կառավարչական հաշվառումը կազմակերպության ռազմավարական կառավարման նպատակով օգտագործվող ռեսուրսների, գործունեության ծախսերի և արդյունքների մասին ֆինանսական և ոչ ֆինանսական տեղեկատվության հավաքագրման և ընդհանրացման համակարգ է: Ռազմավարական կառավարչական հաշվառման կառուցվածքում կարելի է ներառել LCC (life cycle costing), նպատակային ծախսերի (Target Costing), ծախսերի հաշվառման Kaizen Costing մեթոդները, ծախսերի ռազմավարական հաշվառման, արժեքային շղթայի, ռազմավարական դիրքավորման վերլուծությունները և այլն:

LCC (life cycle costing)՝ ծախսերի հաշվառման մեթոդի դեպքում հիմնական գործընթացների՝ արտադրանքի նախագծման, պատրաստման, իրացման և հետվաճառքային սպասարկման ծախսերը դիտվում են որպես ներդրում՝ նպատակ ունենալով որոշելու արտադրանքից ստացվող ընդհանուր օգուտները: Այս մեթոդն օգնում է լուծել մի շարք գործնական հարցեր, ինչպիսիք են արտադրանքի կյանքի պարբերաշրջանի ողջ կտրվածքով ծախսերի վերահսկողությունը, երկարաժամկետ հեռանկարում արտադրանքի շահութաբերությունը և այլն:

Ավանդական մեթոդները թույլ են տալիս որոշել արտադրանքի իրացումից ֆինանսական արդյունքները միայն հաշվետու ժամանակահատվածում: Միաժամանակ, կառավարիչներին անհրաժեշտ է գնահատել արտադրանքի նախագծման, արտադրության և հետվաճառքային սպասարկման համար ներդրված բոլոր միջոցների արդյունավետությունը: LCC մեթոդը հնարավորություն է տալիս պատասխանելու հարցին, թե արդյոք կազմակերպությունն իսկապես արտադրանքի արտադրությունից և իրացումից շահույթ է ստանում:

Դիտարկենք հետևյալ օրինակը: Ենթադրենք՝ կազմակերպությունը որոշել է արտադրել Ա արտադրատեսակը: Արտադրության նախատեսված ծախսերը մեկ ամսում են 10000 դր. միավոր են, ակնկալվող եկամուտը՝ 14000 դր. միավոր: Արտադրատեսակը արտադրվելու է երկու տարի: Հետվաճառքային սպասարկումը երեք տարի է: Ավանդական մոտեցմամբ երկու տարում ակնկալվող շահույթը 96000 դր. միավոր է (4000 դր. միավորx24ամիս): LCC մեթոդը մանրամասն պլանավորում և հաշվարկում է փաստացի ծախսերն արտադրատեսակի կյանքի պարբերաշրջանի բոլոր փուլերում: Ենթադրենք հետազոտության արդյունքներով կյանքի յուրաքանչյուր փուլում կատարված ծախսերը հետևյալն են.

արտադրանքի նախագծման ծախսեր՝ 40000 դր. միավոր,
արտադրանքի արտադրության և իրացման ծախսերը 2 տարում՝ 10000 x 24 ամիս = 240000 դր. միավոր,

արտադրանքի հետվաճառքային սպասարկման ծախսերը 3 տարում՝ 60000 դր. միավոր,

ընդհանուր ծախսերը՝ 340000 դր. միավոր (40000+240000+60000):

Որոշենք արտադրանքի արտադրությունից և իրացումից հասույթը 2 տարվա համար: Այն կազմում է 336000 դր. միավոր (14000 դր. միավոր x 24 ամիս): Իրավիճակը պարզեցնելու համար ընդունենք, որ հետվաճառքային սպասարկման ծախսեր չեն գրանցվել: Այսպիսով՝ արտադրանքի կյանքի պարբերաշրջանի ավարտին կազմակերպությունը կունենա 4000 դր. միավորի կորուստ (336000 դր. միավոր – 340000 դր. միավոր): Արտադրանքի կյանքի առաջին և վերջին փուլերի ծախսերը «խլել են» երկու տարվա իրացումից ողջ շահույթը:

Աղյուսակ 2-ում ներկայացված է ծախսերի հաշվառման ավանդական մոտեցման և LCC մեթոդի համեմատական վերլուծության արդյունքները:

Աղյուսակ 2

Ծախսերի հաշվառման ավանդական և LCC մեթոդների համեմատությունը

<i>Ավանդական մոտեցում</i>	<i>LCC մեթոդ</i>
Արտադրանքի նախագծման ծախսերը ներառվում են ընդհանուր արտադրական ծախսերում, որոնք բաշխվում են արտադրատեսակների միջև անուղղակի կերպով	Արտադրանքի նախագծման փուլում յուրաքանչյուր արտադրատեսակի համար հավաքվում է ծախսերի մասին տեղեկատվություն
Ֆինանսական արդյունքները հաշվարկվում են հաշվետու ժամանակահատվածի ավարտից հետո	Յուրաքանչյուր արտադրատեսակի շահութաբերությունը պլանավորվում և հաշվարկվում է կյանքի պարբերաշրջանի ավարտից հետո
Ծախսերը հաշվառվում են ըստ պատասխանատվության կենտրոնների և արտադրատեսակների	Ծախսերը հաշվառվում են արտադրանքի կյանքի պարբերաշրջանի բոլոր փուլերի համար
Կատարվում է կարճաժամկետ պլանավորում	Կատարվում է երկարաժամկետ պլանավորում

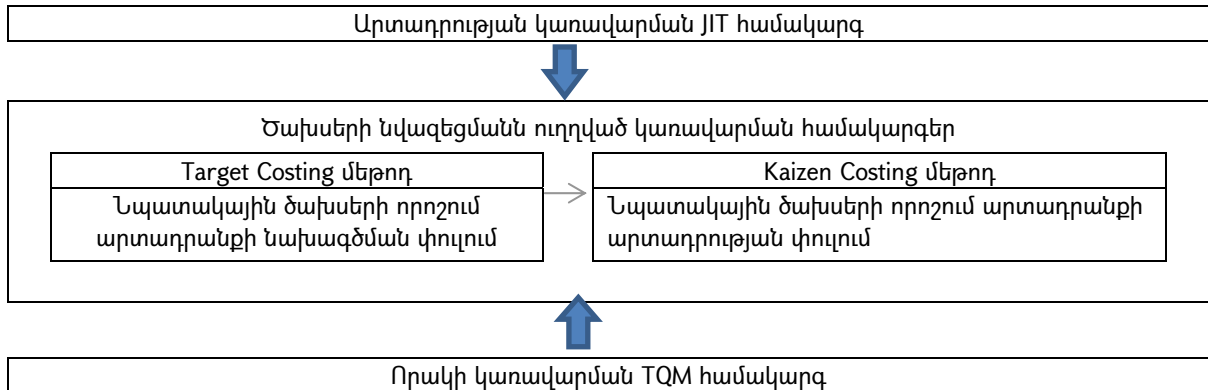
LCC մեթոդը նախագծման փուլում թույլ է տալիս, կյանքի պարբերաշրջանի ողջ ընթացքում կատարվող ծախսերը հիմք ընդունելով, կայացնել արտադրանքի արտադրության այլընտրանքային տարբերակների ընտրության կառավարչական որոշումներ:

Մեր կարծիքով, LCC մեթոդը պահանջում է անուղղակի ծախսերի բաշխման առավել կատարյալ մոտեցումներ: Սա բացատրվում է նրանով, որ կյանքի պարբերաշրջանի փուլերով ծախսերի հաշվառումն իրականացվում է որոշակի արտադրատեսակների համար, և վերջիններիս նախագծման, արտադրության և իրացման համար կատարված ներդրումների շահութաբերությունը որոշելու համար անհրաժեշտ է հաշվարկել այդ արտադրատեսակների ինքնարժեքը:

Target Costing մեթոդով հաշվառման դեպքում նպատակային ծախսերը որոշվում են նախապես՝ մշակման, նախագծման փուլում՝ հաշվի առնելով գնորդների պահանջները:

Kaizen Costing մեթոդով հաշվառման դեպքում ծախսերի մեծությունը որոշվում է արտադրության ընթացքում՝ նպատակ ունենալով ըստ գնորդների պահանջների նվազեցնել ինքնարժեքը: Kaizen բառը ճապոներենից թարգմանաբար նշանակում է բարելավում, փոքր քայլերով կատարելագործում: Ի տարբերություն Target Costing-ի, Kaizen

Costing մեթոդն ինքնարժեքի նվազեցման խնդիրը լուծում է ոչ թե նախագծման, այլ արտադրանքի արտադրության փուլում: Ծախսերի կառավարման ճապոնական մոդելը ներկայացված է գծ. 2-ում:

Գծապատկեր 2. Ծախսերի կառավարման ճապոնական համակարգը

Target Costing և Kaizen Costing մեթոդները TQM որակի կառավարման համակարգի տարրերի կիրառմամբ օգտագործվում են արտադրանքի կառավարման «ճիշտ ժամանակին» համակարգում:

АРПИНЕ АКОБЯН

**СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ
УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА**

Ключевые слова: организация управленческого учета, target costing, normal costing, учет затрат, производственный учет, сравнительный анализ

В статье исследуется структура управленческого учета. Раскрывается роль и значение методов LCC, «kaizen costing». Проводится сравнительный анализ методов «normal costing» и «standard costing». Представлена авторская интерпретация объектов управленческого учета.

ARPINE HAKOBYAN

**MODERN APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF THE MANAGEMENT
ACCOUNTING SYSTEM**

Key words: organisation of management accounting, target costing, normal costing, cost accounting, production accounting, comparative analysis

In the article, we have investigated the structure of management accounting. The role and importance of the methods of LCC and "kaizen costing", is being clarified. A comparative analysis of the methods of "normal costing" and "standard costing" is carried out. The author's interpretation of the objects of management accounting is presented.